Аннотация
к рабочей программе по родной литературе
на уровень основного общего образования
(5-9 классы ФГОС) на 2021 – 2022 учебный год

Планируемые результаты

Личностные результаты освоения основной образовательной программы:

1. Российская гражданская идентичность (патриотизм, уважение к Отечеству, к прошлому и настоящему многонационального народа России, чувство ответственности и долга перед Родиной, идентификация себя в качестве гражданина России, субъективная значимость использования русского языка и языков народов России, осознание и ощущение личностной сопричастности судьбе российского народа). Осознание этнической принадлежности, знание истории, языка, культуры своего народа, своего края, основ культурного наследия народов России и человечества (идентичность человека с российской многонациональной культурой, сопричастность истории народов и государств, находившихся на территории современной России); интериоризация гуманистических, демократических и традиционных ценностей многонационального российского общества. Осознанное, уважительное и доброжелательное отношение к истории, культуре, религии, традициям, языкам, ценностям народов России и народов мира.
2. Готовность и способность обучающихся к саморазвитию и самообразованию на основе мотивации к обучению и познанию; готовность и способность осознанному выбору и построению дальнейшей индивидуальной траектории образования на базе ориентировки в мире профессий и профессиональных предпочтений, с учетом устойчивых познавательных интересов.
3. Развитое моральное сознание и компетентность в решении моральных проблем на основе личностного выбора, формирование нравственных чувств и нравственного поведения, осознанного и ответственного отношения к собственным поступкам (способность к нравственному самосовершенствованию; веротерпимость, уважительное отношение к религиозным чувствам, взглядам людей или их отсутствию; знание основных норм морали, нравственных, духовных идеалов, хранимых в культурных традициях народов России, готовность на их основе к сознательному самоограничению в поступках, поведении, расточительном потребительстве; сформированность представлений об основах светской этики, культуры традиционных религий, их роли в развитии культуры и истории России и человечества, в становлении гражданского общества и российской государственности; понимание значения нравственности, веры и религии в жизни человека, семьи и общества). Сформированность ответственного отношения к учению; уважительного отношения к труду, наличие опыта участия в социально значимом труде. Осознание значения семьи в жизни человека и общества, принятие ценности семейной жизни, уважительное и заботливое отношение к членам своей семьи.
4. Сформированность целостного мировоззрения, соответствующего современному уровню развития науки и общественной практики, учитывающего социальное, культурное, языковое, духовное многообразие современного мира.
5. Осознанное, уважительное и доброжелательное отношение к другому человеку, его мнению, мировоззрению, культуре, языку, вере, гражданской позиции. Готовность и способность вести диалог с другими людьми и достигать в нем взаимопонимания (идентификация себя как полноправного субъекта общения, готовность к конструированию образа партнера по диалогу, готовность к

конструированию образа допустимых способов диалога, готовность к конструированию процесса диалога как конвенционирования интересов, процедур, готовность и способность к ведению переговоров). 6. Освоенность социальных норм, правил поведения, ролей и форм социальной жизни в группах и сообществах. Участие в школьном самоуправлении и общественной жизни в пределах возрастных компетенций с учетом региональных, этнокультурных, социальных и экономических особенностей (формирование готовности к участию в процессе упорядочения социальных связей и отношений, в которые включены и которые формируют сами учащиеся; включенность в непосредственное гражданское участие, готовность участвовать в жизнедеятельности подросткового общественного объединения, продуктивно взаимодействующего с социальной средой и социальными институтами; идентификация себя в качестве субъекта социальных преобразований, освоение компетентностей в сфере организаторской деятельности; интериоризация ценностей созидательного отношения к окружающей действительности, ценностей социального творчества, ценности продуктивной организации совместной деятельности, самореализации в группе и организации, ценности «другого» как равноправного партнера, формирование компетенций анализа, проектирования, организации деятельности, рефлексии изменений, способов взаимовыгодного сотрудничества, способов реализации собственного лидерского потенциала).

7. Сформированность ценности здорового и безопасного образа жизни; интериоризация правил индивидуального и коллективного безопасного поведения в чрезвычайных ситуациях, угрожающих жизни и здоровью людей, правил поведения на транспорте и на дорогах.

8. Развитость эстетического сознания через освоение художественного наследия народов России и мира, творческой деятельности эстетического характера (способность понимать художественные произведения, отражающие разные этнокультурные традиции; сформированность основ художественной культуры обучающихся как части их общей духовной культуры, как особого способа познания жизни и средства организации общения; эстетическое, эмоционально-ценностное видение окружающего мира; способность к эмоционально-ценностному освоению мира, самовыражению и ориентации в художественном и нравственном пространстве культуры; уважение к истории культуры своего Отечества, выраженной в том числе в понимании красоты человека; потребность в общении с художественными произведениями, сформированность активного отношения к традициям художественной культуры как смысловой, эстетической и личностно-значимой ценности).

9. Сформированность основ экологической культуры, соответствующей современному уровню экологического мышления, наличие опыта экологически ориентированной рефлексивно-оценочной и практической деятельности в жизненных ситуациях (готовность к исследованию природы, к занятиям сельскохозяйственным трудом, к художественно-эстетическому отражению природы, к занятиям туризмом, в том числе экотуризмом, к осуществлению природоохранной деятельности).

Метапредметные результаты

В соответствии ФГОС ООО выделяются три группы универсальных учебных действий: регулятивные, познавательные, коммуникативные.

Регулятивные УУД

1. Умение самостоятельно определять цели обучения, ставить и формулировать новые задачи в учебе и познавательной

деятельности, развивать мотивы и интересы своей познавательной деятельности. Обучающийся сможет:

- анализировать существующие и планировать будущие образовательные результаты;
- идентифицировать собственные проблемы и определять главную проблему;
- выдвигать версии решения проблемы, формулировать гипотезы, предвосхищать конечный результат;
- ставить цель деятельности на основе определенной проблемы и существующих возможностей;
- формулировать учебные задачи как шаги достижения поставленной цели деятельности;
- обосновывать целевые ориентиры и приоритеты ссылками на ценности, указывая и обосновывая логическую последовательность шагов.

2. Умение самостоятельно планировать пути достижения целей, в том числе альтернативные, осознанно выбирать наиболее эффективные способы решения учебных и познавательных задач. Обучающийся сможет:

- определять необходимые действие(я) в соответствии с учебной и познавательной задачей и составлять алгоритм их выполнения;
- обосновывать и осуществлять выбор наиболее эффективных способов решения учебных и познавательных задач;
- определять/находить, в том числе из предложенных вариантов, условия для выполнения учебной и познавательной задачи;
- выстраивать жизненные планы на краткосрочное будущее (заявлять целевые ориентиры, ставить адекватные им задачи и предлагать действия, указывая и обосновывая логическую последовательность шагов);
- выбирать из предложенных вариантов и самостоятельно искать средства/ресурсы для решения задачи/достижения цели;
- составлять план решения проблемы (выполнения проекта, проведения исследования);
- определять потенциальные затруднения при решении учебной и познавательной задачи и находить средства для их устранения;
- описывать свой опыт, оформляя его для передачи другим людям в виде технологии решения практических задач определенного класса;
- планировать и корректировать свою индивидуальную образовательную траекторию.

3. Умение соотносить свои действия с планируемыми результатами, осуществлять контроль своей деятельности в процессе достижения результата, определять способы действий в рамках предложенных условий и требований, корректировать свои действия в соответствии с изменяющейся ситуацией. Обучающийся сможет:

- определять совместно с педагогом и сверстниками критерии планируемых результатов и критерии оценки своей учебной деятельности;
- систематизировать (в том числе выбирать приоритетные) критерии планируемых результатов и оценки своей деятельности;
- отбирать инструменты для оценивания своей деятельности, осуществлять самоконтроль своей деятельности в рамках предложенных условий и требований;
- оценивать свою деятельность, аргументируя причины достижения или отсутствия планируемого результата;
- находить достаточные средства для выполнения учебных действий в изменяющейся ситуации и/или при отсутствии планируемого результата;
- работая по своему плану, вносить коррективы в текущую деятельность на основе анализа изменений ситуации для получения

запланированных характеристик продукта/результата;

- устанавливать связь между полученными характеристиками продукта и характеристиками процесса деятельности и по завершении деятельности предлагать изменение характеристик процесса для получения улучшенных характеристик продукта;
- сверять свои действия с целью и, при необходимости, исправлять ошибки самостоятельно.

4. Умение оценивать правильность выполнения учебной задачи, собственные возможности ее решения. Обучающийся сможет:

- определять критерии правильности (корректности) выполнения учебной задачи;
- анализировать и обосновывать применение соответствующего инструментария для выполнения учебной задачи;
- свободно пользоваться выработанными критериями оценки и самооценки, исходя из цели и имеющихся средств, различая результат и способы действий;
- оценивать продукт своей деятельности по заданным и/или самостоятельно определенным критериям в соответствии с целью деятельности;
- обосновывать достижимость цели выбранным способом на основе оценки своих внутренних ресурсов и доступных внешних ресурсов;
- фиксировать и анализировать динамику собственных образовательных результатов.

5. Владение основами самоконтроля, самооценки, принятия решений и осуществления осознанного выбора в учебной и познавательной. Обучающийся сможет:

- наблюдать и анализировать собственную учебную и познавательную деятельность и деятельность других обучающихся в процессе взаимопроверки;
- соотносить реальные и планируемые результаты индивидуальной образовательной деятельности и делать выводы;
- принимать решение в учебной ситуации и нести за него ответственность;
- самостоятельно определять причины своего успеха или неуспеха и находить способы выхода из ситуации неуспеха;
- ретроспективно определять, какие действия по решению учебной задачи или параметры этих действий привели к получению имеющегося продукта учебной деятельности;
- демонстрировать приемы регуляции психофизиологических/ эмоциональных состояний для достижения эффекта успокоения (устранения эмоциональной напряженности), эффекта восстановления (ослабления проявлений утомления), эффекта активизации (повышения психофизиологической реактивности).

Познавательные УУД

6. Умение определять понятия, создавать обобщения, устанавливать аналогии, классифицировать, самостоятельно выбирать основания и критерии для классификации, устанавливать причинно-следственные связи, строить логическое рассуждение, умозаключение (индуктивное, дедуктивное, по аналогии) и делать выводы. Обучающийся сможет:

- подбирать слова, соподчиненные ключевому слову, определяющие его признаки и свойства;
- выстраивать логическую цепочку, состоящую из ключевого слова и соподчиненных ему слов;
- выделять общий признак двух или нескольких предметов или явлений и объяснять их сходство;

- объединять предметы и явления в группы по определенным признакам, сравнивать, классифицировать и обобщать факты и явления;
- выделять явление из общего ряда других явлений;
- определять обстоятельства, которые предшествовали возникновению связи между явлениями, из этих обстоятельств выделять определяющие, способные быть причиной данного явления, выявлять причины и следствия явлений;
- строить рассуждение от общих закономерностей к частным явлениям и от частных явлений к общим закономерностям;
- строить рассуждение на основе сравнения предметов и явлений, выделяя при этом общие признаки;
- излагать полученную информацию, интерпретируя ее в контексте решаемой задачи;
- самостоятельно указывать на информацию, нуждающуюся в проверке, предлагать и применять способ проверки достоверности информации;
- вербализовать эмоциональное впечатление, оказанное на него источником;
- объяснять явления, процессы, связи и отношения, выявляемые в ходе познавательной и исследовательской деятельности (приводить объяснение с изменением формы представления; объяснять, детализируя или обобщая; объяснять с заданной точки зрения);
- выявлять и называть причины события, явления, в том числе возможные / наиболее вероятные причины, возможные последствия заданной причины, самостоятельно осуществляя причинно-следственный анализ;
- делать вывод на основе критического анализа разных точек зрения, подтверждать вывод собственной аргументацией или самостоятельно полученными данными.

7. Умение создавать, применять и преобразовывать знаки и символы, модели и схемы для решения учебных и познавательных задач. Обучающийся сможет:

- обозначать символом и знаком предмет и/или явление;
- определять логические связи между предметами и/или явлениями, обозначать данные логические связи с помощью знаков в схеме;
- создавать абстрактный или реальный образ предмета и/или явления;
- строить модель/схему на основе условий задачи и/или способа ее решения;
- создавать вербальные, вещественные и информационные модели с выделением существенных характеристик объекта для определения способа решения задачи в соответствии с ситуацией;
- преобразовывать модели с целью выявления общих законов, определяющих данную предметную область;
- переводить сложную по составу (многоаспектную) информацию из графического или формализованного (символьного) представления в текстовое, и наоборот;
- строить схему, алгоритм действия, исправлять или восстанавливать неизвестный ранее алгоритм на основе имеющегося знания об объекте, к которому применяется алгоритм;
- строить доказательство: прямое, косвенное, от противного;
- анализировать/рефлексировать опыт разработки и реализации учебного проекта, исследования (теоретического, эмпирического) на

основе предложенной проблемной ситуации, поставленной цели и/или заданных критериев оценки продукта/результата.
8. Смысловое чтение. Обучающийся сможет:
- находить в тексте требуемую информацию (в соответствии с целями своей деятельности);
- ориентироваться в содержании текста, понимать целостный смысл текста, структурировать текст;
- устанавливать взаимосвязь описанных в тексте событий, явлений, процессов;
- резюмировать главную идею текста;
- преобразовывать текст, «переводя» его в другую модальность, интерпретировать текст (художественный и нехудожественный – учебный, научно-популярный, информационный, текст non-fiction);
- критически оценивать содержание и форму текста.

9. Формирование и развитие экологического мышления, умение применять его в познавательной, коммуникативной, социальной практике и профессиональной ориентации. Обучающийся сможет:
- определять свое отношение к природной среде;
- анализировать влияние экологических факторов на среду обитания живых организмов;
- проводить причинный и вероятностный анализ экологических ситуаций;
- прогнозировать изменения ситуации при смене действия одного фактора на действие другого фактора;
- распространять экологические знания и участвовать в практических делах по защите окружающей среды;
- выражать свое отношение к природе через рисунки, сочинения, модели, проектные работы.

10. Развитие мотивации к овладению культурой активного использования словарей и других поисковых систем. Обучающийся сможет:
- определять необходимые ключевые поисковые слова и запросы;
- осуществлять взаимодействие с электронными поисковыми системами, словарями;
- формировать множественную выборку из поисковых источников для объективизации результатов поиска;
- соотносить полученные результаты поиска со своей деятельностью.

Коммуникативные УУД

11. Умение организовывать учебное сотрудничество и совместную деятельность с учителем и сверстниками; работать индивидуально и в группе: находить общее решение и разрешать конфликты на основе согласования позиций и учета интересов; формулировать, аргументировать и отстаивать свое мнение. Обучающийся сможет:
– определять возможные роли в совместной деятельности;
– играть определенную роль в совместной деятельности;
– принимать позицию собеседника, понимая позицию другого, различать в его речи: мнение (точку зрения), доказательство (аргументы), факты; гипотезы, аксиомы, теории;
– определять свои действия и действия партнера, которые способствовали или препятствовали продуктивной коммуникации;
– строить позитивные отношения в процессе учебной и познавательной деятельности;

– корректно и аргументированно отстаивать свою точку зрения, в дискуссии уметь выдвигать контраргументы, перефразировать свою мысль (владение механизмом эквивалентных замен);
– критически относиться к собственному мнению, с достоинством признавать ошибочность своего мнения (если оно таково) и корректировать его;
– предлагать альтернативное решение в конфликтной ситуации;
– выделять общую точку зрения в дискуссии;
– договариваться о правилах и вопросах для обсуждения в соответствии с поставленной перед группой задачей;
– организовывать учебное взаимодействие в группе (определять общие цели, распределять роли, договариваться друг с другом и т. д.);
– устранять в рамках диалога разрывы в коммуникации, обусловленные непониманием/неприятием со стороны собеседника задачи, формы или содержания диалога.

12. Умение осознанно использовать речевые средства в соответствии с задачей коммуникации для выражения своих чувств, мыслей и потребностей для планирования и регуляции своей деятельности; владение устной и письменной речью, монологической контекстной речью. Обучающийся сможет:

- определять задачу коммуникации и в соответствии с ней отбирать речевые средства;
- отбирать и использовать речевые средства в процессе коммуникации с другими людьми (диалог в паре, в малой группе и т. д.);
- представлять в устной или письменной форме развернутый план собственной деятельности;
- соблюдать нормы публичной речи, регламент в монологе и дискуссии в соответствии с коммуникативной задачей;
- высказывать и обосновывать мнение (суждение) и запрашивать мнение партнера в рамках диалога;
- принимать решение в ходе диалога и согласовывать его с собеседником;
- создавать письменные «клишированные» и оригинальные тексты с использованием необходимых речевых средств;
- использовать вербальные средства (средства логической связи) для выделения смысловых блоков своего выступления;
- использовать невербальные средства или наглядные материалы, подготовленные/отобранные под руководством учителя;
- делать оценочный вывод о достижении цели коммуникации непосредственно после завершения коммуникативного контакта и обосновывать его.

13. Формирование и развитие компетентности в области использования информационно-коммуникационных технологий (далее – ИКТ). Обучающийся сможет:

- целенаправленно искать и использовать информационные ресурсы, необходимые для решения учебных и практических задач с помощью средств ИКТ;
- выбирать, строить и использовать адекватную информационную модель для передачи своих мыслей средствами естественных и формальных языков в соответствии с условиями коммуникации;
- выделять информационный аспект задачи, оперировать данными, использовать модель решения задачи;
- использовать компьютерные технологии (включая выбор адекватных задаче инструментальных программно-аппаратных средств и

сервисов) для решения информационных и коммуникационных учебных задач, в том числе: вычисление, написание писем, сочинений, докладов, рефератов, создание презентаций и др.;

- использовать информацию с учетом этических и правовых норм;
- создавать информационные ресурсы разного типа и для разных аудиторий, соблюдать информационную гигиену и правила информационной безопасности.

Предметные результаты

Результатом изучения учебного курса по татарской литературе на уровне основного общего образования являются формирование у учащихся навыков восприятия, анализа, оценки художественного произведения, собственной нравственной позиции, воспитание эстетического вкуса, развитие творческого мышления, которые в целом станут средством для формирования мировоззрения и оценки окружающей действительности.

СОДЕРЖАНИЕ

Раздел 1. Литература как вид искусства.

Природа искусства. Место литературы среди других видов искусства. Своеобразие художественного отражения жизни в словесном искусстве. Художественная литература как одна из форм освоения мира, богатства и многообразия духовной жизни человека. Влияние литературы на формирование нравственного и эстетического чувства.

Раздел 2. Устное народное творчество

Устное народное творчество как достояние национальной, духовной культуры народа. Особенности произведений фольклора. Общечеловеческие ценности как важная составляющая фольклорных произведений. Система образов в произведениях устного народного творчества. Картина мира в фольклоре: представления о героизме, добре и зле, бытии и человеке, человеке и природе.

Основные жанры фольклора.

Сказки, виды сказок (волшебная сказка «Ак бүре» / «Белый волк»).

Песни, их классификация, особенности татарских народных песен (песня «Иске кара урман» / «Старый дремучий лес»).

Малые жанры фольклора: загадки, анекдоты, пословицы и поговорки. Оригинальный жанр татарского фольклора – баиты («Сак–Сок»).

Легенды и предания, их особенности (легенда «Зөһрә кыз» / «Девушка Зухра» и предание «Шәһәр ни өчен Казан дип аталган» / «Почему город назван Казанью»).

Мифы. Концепции о происхождении мифов. Классификация мифов. Татарские народные мифы («Алып кешеләр» / «Великаны»), «Җил иясе җил чыгара» / «Откуда появляется ветер»).

Характерные признаки жанра дастан. Краткое содержание, проблематика, основные герои и художественные особенности дастана «Идегей»**,** первая пол. XV в. («Идегәй» - в сокращенном виде).

Поэтика фольклорных произведений (фантастический или мифологический сюжет и реалистичность в деталях; использование таких художественных приемов как повтор, антиномичность, гипербола, литота, сравнение и др.). Созвучность и различия татарского народного

устного творчества и фольклора других народов.

Влияние народного творчества на развитие литературы и литературного языка. Возникновение литературы, связь татарской литературы с фольклором и исламской мифологией (Ф. Амирхан «Ай өстендә Зөһрә кыз» / «Зухра на Луне»). Переход фольклорных жанров в литературу (Г. Рахим «Яз әкиятләре» / «Весенние сказки»). Фольклорная и литературная сказка (Г. Тукай «Шүрәле» / «Шурале»).

Раздел 3. Древняя, средневековая тюрко-татарская литература

Историко-литературные сведения о тюрках и предках татар. Древние тюркские государства, религиозные верования и письменность древних тюрков. Принятие ислама булгарами (922). Тюрко-татары в контексте «Восток и Запад». Этапы развития древней и средневековой тюрко-татарской литературы.

Фольклор и литература общетюркской эпохи как составная часть татарской литературы. Орхоно-Енисейские памятники, отражение в них истории, верований, особенностей художественного мышления древних тюрков.«Диване лөгат эт-төрк» / «Словарь тюркских наречий» Махмуда Кашгари – один из источников по изучению древнетюркского фольклора и письменной литературы.

«Котадгу билиг» / «Благодатное знание» Юсуфа Баласагунлы – первая классическая поэма тюркских народов.

Булгаро-татарская литература (XII- первая пол.XIII вв.), поэма Кул Гали «Кыйссаи Йосыф» / «Сказание о Йусуфе» –гимн мудрости, красоте, величию чувств человека.

Татарская литература золотоордынского периода: творчество Кутба, Саифа Сараи, Хорезми. Религиозно-суфийское направление в тюрко-татарской литературе.

Общая характеристика татарской литературы периода Казанского ханства (Мухаммед Амин, Кулшариф, Умми Камал). Гуманистическая дидактика в творчестве поэта Мухаммедьяра («Нәсыйхәт» / «Назидание»).

Присоединение Казанского ханства к русскому государству (1552). Отражение кризисного состояния татарского общества в хикметах – философских изречениях М. Колый. Переходные явления от затянувшегося Средневековья к эпохе просвещения (К. Насыйри «Әбүгалисина» /«Абу Али Сина»).

Раздел 4. Татарская литература XIX века

Просветительское движение у татар. Просветительская деятельность Г. Курсави, И. Хальфина, К. Насыри, Ш. Марджани, Х. Фаизханова, И. Гаспринского и др.

Научная и литературная деятельность Каюма Насыри (1825-1902).

Становление реалистической поэзии в творчестве Г. Кандалый, Акмуллы и др. Становление татарской реалистической прозы. Концепция образованного, просвещенного человека, особенности его изображения (Муса Акъегет «Хисаметдин менла» / «Хисаметдин менла»). Появление в литературе новых видов и жанров европейского типа (роман З. Бигиева «Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» / «Тысячи, или красавица Хадича» – в сокращенном виде). Актуальность таких тем как необходимость возрождения и развития татарского народа, судьба татарских женщин, ориентация на ведущие культуры, в особенности на русскую. Борьба между старым и новым как основной конфликт в произведениях.

Раздел 5. Татарская литература начала XX века

Приобщение татарской литературы в начале XX века к достижениям восточной, русской, европейской литературы,

философии и культуры (Дардменд «Видагъ» / «Прощание»; Н. Думави «Яшь ана» / «Молодая мама»; М. Гафури «Нәсыйхәт» / «Назидание», «Сарыкны кем ашаган?» / «Кто съел овцу?»).

Габдулла Тукай (1886-1913) – выдающийся татарский поэт, лирик и сатирик, публицист и литературный критик. Утверждение идеалов национального возрождения («Милләтә» / «Нации»), воспевание родной земли («Пар ат» / «Пара лошадей», «Туган җиремә» / «Родной земле») в романтических стихах. Автобиографические записи «Исемдә калганнар» / «Оставшиеся в памяти».

Фатих Амирхан (1886-1926): нравственно-философские и литературно-эстетические искания («Хәят» / «Хаят», «Бер хәрабәдә» / «На развалинах…»).

Национальная проблематика как лейтмотив татарской литературы данного периода (С. Рамиев «Уку» / «Знание»).

Жизнь и творчество Гаяза Исхаки (1878–1954), комедия «Җан Баевич» / «Жан Баевич».

Шариф Камал (1884-1942) – основоположник жанра новеллы в татарской литературе. Показ трагизма будничной жизни («Буранда» / «В метель», «Акчарлаклар» / «Чайки» – в сокращенном виде).

Галиасгар Камал (1879-1973) – один из основоположников татарской реалистической драматургии. Особенности конфликта в пьесах Г. Камала («Беренче театр» /«Первый театр», «Банкрот»).

Раздел 6. Татарская литература первой половины XX века (1917-конец 1950-х гг.). Сложность процесса развития татарской литературы после 1917 года. Возникновение нового направления в искусстве слова, основанного на идеологии диктатуры пролетариата. Многообразие творческих методов и направлений в первой половине 20-х годов. Литературные традиции в новых условиях (Ф. Борнаш «Таһир-Зөһрә» / «Тагир-Зухра»; К. Тинчурин «Сүнгән йолдызлар» / «Угасшие звезды»).

Г. Ибрагимов (1887-1938) – выдающийся романтик татарской литературы начала XX века. Прославление гармонии бытия, нравственной цельности и красоты народной жизни («Алмачуар» / «Чубарый»). Особенности развития поэзии в 20-е годы: сближение ее с действительностью; осуществление синтеза лирики и эпоса; поэтизация повседневности; творческие искания в области формы стиха, жанров и стилей. Этапы творчества Х. Такташа (1901-1931). «Пи-би-бип».

Активизация романной жанровой традиции: М. Галяу («Мөһаҗирләр» / «Мухаджиры» («Беженцы») – в сокращенном виде).

Великая Отечественная война, ее влияние на литературу.Основные образы, мотивы и поэтические особенности поэзии военных лет (М. Джалиль «Җырларым» /«Песни мои», «Тик булса иде ирек» / «Лишь бы была свобода», «Сандугач һәм чишмә» / «Соловей и родник»; Ф. Карим «Сибәли дә сибәли» / «Моросит и моросит»; Г. Кутуй «Сагыну» / «Ностальгия»; Ә. Еники «Кем җырлады?» /«Кто пел?»).Жизнь и творчество М. Джалиля (1906-1944).

Этапы творчества Х. Туфана (1900-1981). «Кайсыгызның кулы җылы» / «Чьи руки теплее», «Киек казлар» / «Дикие гуси». Философско-лирическая направленность поэзии 40-50-х гг. Исповедальность, особенности поэтики и стиля.

Раздел 7. Татарская литература второй половины XX века (1956-1990 гг.)

Возвращение татарской литературы к национальным традициям. Лиризм и социально-философское осмысление опыта культуры, литературы, истории в творчестве поэтов старшего поколения. «Тихая» лирика С. Хакима («Әнкәй» / «Мама», «Бу кырлар, бу үзәннәрдә...» / «В этих полях, в этих долинах…»). Насыщение лирики психологическими деталями. Раздумья о судьбе татарской нации в литературе этих лет (А. Еники «Әйтелмәгән васыять» / «Невысказанное завещание»). Художественное

осмысление национальных черт характера, традиций татарского народа: А. Гилязов («Җомга көн кич белән» / «В пятницу вечером»).

Жизнь и творчество А.Еники (1909-2000).

Трансформация исторического романа соцреализма (Н. Фаттах «Ител суы ака торур» / «Итиль – река течет»). Возникновение в этот период новых жанров, появление новых тем, мотивов и литературных форм. Усиление лиризма в прозе (Г. Сабитов «Тәүге соклану» / «Первый восторг»; М. Магдиев «Без кырык беренче ел балалары» / «Мы – дети сорок первого года»). Поиски идеального героя эпохи: Ф. Яруллин («Җилкәннәр җилдә сынала» / «Упругие паруса»).

Обращение к исторической памяти, к образу Тукая (Р. Батулла «Имче» / «Знахарка»). Формирование «критического направления» в прозе и драматургии (Ш. Хусаинов «Әни килде»(«Әниемнең ак күлмәге») / «Белое платье матери». Творчество Т. Миннуллина («Әлдермештән Әлмәндәр» / «Альмандар из Альдермыша»).

Поэзия Р. Файзуллина: вопросы свободы личности и свободы мнений в художественной литературе (Р. Файзуллин «Җаныңның ваклыгын сылтама заманга...» / «Мелочность твоей души…»). Многообразие жанровых форм, стилевых черт в творчестве М.Аглямова («Каеннар булсаң иде» / «Как березы» (*устоявшийся вариант перевода*), «Учак урыннары» / «Места костров»). Детская литература (Ш. Галиев «Һәркем әйтә дөресен» / «Каждый говорит правду»; Ф. Яруллин «Сез иң гүзәл кеше икәнсез» / «Вы – самый прекрасный человек»).

Раздел 8. Татарская литература рубежа XX-XXI веков (1990-2016 гг.)

Трансформация татарской литературы на рубеже XX-XXI веков: критическая оценка советского и постсоветского времени, переосмысление далекой и близкой истории народа (Зульфат «Тамыр көлләре» / «Пепел корней», «Тойгыларда алтын яфрак шавы» / «В чувствах – золотая мелодия листьев»). Появление литературных произведений, описывающих крупные этапы в жизни страны с точки зрения конфликта человека и общества (Ф.Садриев «Таң җиле» / «Утренний ветерок» – в сокращенном виде). Проблемы возрождения и сохранения языка, культуры, обычаев татарского народа в драматургии (Т. Миңнуллин «Кульяулык»/ «Платочек)». Выход на первый план психологических и философских мотивов (Г. Гыйльманов «Язмышның туган көне» / «День рождения судьбы»).

Мировой литературный процесс. Взаимосвязи между татарской, русской и зарубежной литературами. Вечные темы и образы.

Раздел 9. Теория литературы

Род и жанр литературы. Литературные роды: эпос, лирика и драма. Жанр. «Память жанра». Эпические жанры: роман, повесть, рассказ. Лирические жанры: пейзажная лирика, гражданская лирика, интимная лирика, философская лирика. Драматические жанры: комедия, трагедия, драма. Лиро-эпические жанры: сюжетное стихотворение, басня, нэсер (проза в стихах), поэма.

Образность в литературном произведении. Образ, символ, деталь, аллегория. Образы людей: главный герой, второстепенный герой, персонажи, участвующие в действии, собирательные образы. Персонаж, характер, тип. Лирический герой, повествователь, лирическое «я», образ автора, авторская позиция. Образы природы, образы-вещи, мифологические образы, фантастические образы, архетип.

Литературное произведение. Форма и содержание. Содержание: событие, подтекст, контекст. Конфликт, сюжет, элементы сюжета. Композиция. Тема, проблема, идея, пафос. Идеал. Изображенный мир. Пейзаж, портрет. Психологизм. Место и время в художественном произведении, хронотоп. Текст: эпиграф, посвящение, сильная позиция.

Литературное творчество. Художественные средства и стиль. Художественные приемы: повтор, параллелизм, противопоставление, ретроспекция. Языковые и стилистические средства (тропы, лексические, стилистические, фонетические средства). Художественная речь: повествование, диалог, монолог. Лирические отступления. Особенности стихотворной и прозаической форм словесного выражения. Ритм, рифма, стих, строфа. Стихосложение. Формы смеха: юмор, сатира, сарказм. Авторский стиль: юмористический, трагический, экзистенциальный, публицистический и др. начала.

История литературы. Традиции и новаторство. Религиозная литература, светская литература.

Литературный процесс. Понятие о литературном процессе и периодах в развитии литературы.

Раздел 10. Обзорные темы

Устное народное творчество как достояние национальной, духовной культуры народа. Поэтика фольклорных произведений.

Сказки, жанры татарских сказок.

Песни, их классификация, особенности татарских народных песен.

Малые жанры фольклора: загадки, анекдоты, пословицы и поговорки.

Оригинальный жанр татарского фольклора – баиты.

Легенды и предания.

Мифы. Концепции об их происхождении и классификация.

Жанр дастана.

Связь татарской литературы с фольклором и исламской мифологией.

Историко-литературные сведения о тюрках и предках татар. Этапы развития древней и средневековой тюрко-татарской литературы.

Булгаро-татарская литература (XII- первая пол.XIII вв.), поэма Кул Гали «Кыйссаи Йосыф».

Тюрко-татарская литература золотоордынского периода.

Общая характеристика татарской литературы периода Казанского ханства.

Литература позднего Средневековья.

Просветительское движение у татар.

Научная и литературная деятельность Каюма Насыри(1825-1902).

Становление просветительской литературы.

Татарская литература начала XX века.

Жизнь и творчество Габдуллы Тукая (1886-1913).

Жизнь и творчество Фатиха Амирхана (1886-1926).

Жизнь и творчество Гаяза Исхаки (1878–1954).

Шариф Камал (1884-1942) – основоположник жанра новеллы в татарской литературе.

Галиасгар Камал (1879-1973) – один из основоположников татарской реалистической драматургии.

Татарская литература после 1917 года. Возникновение нового направления в искусстве слова, основанного на идеологии диктатуры пролетариата.

Этапы творчества Х. Такташа (1901-1931).

Многообразие творческих методов и направлений в 1920-30-х гг.

Этапы творчества Х. Туфана (1900-1981).

Великая Отечественная война, ее влияние на литературу.

Жизнь и творчество М. Джалиля (1906-1944).

Татарская литература послевоенного времени.

Жизнь и творчество А. Еники (1909-2000).

«Возвращение» татарской литературы к национальным традициям в 1960-1980 гг.Поэзия. Драматургия.

Творчество Т. Миннуллина.

Возникновение новых жанров, появление новых тем, мотивов и литературных форм в прозе.

Поэзия Р. Файзуллина.

Трансформация татарской литературы на рубеже XX-XXI веков: критическая оценка советского и постсоветского времени, переосмысление далекой и близкой истории народа.

Мировой литературный процесс. Различные связи между татарской, русской и зарубежной литературами. Вечные темы и образы.

Раздел 11. Развитие устной и письменной речи учащихся.

Развитие устной и письменной речи учащихся в 5-9 классах охватывает следующие направления:

Рецептивная деятельность как основа развития читательских компетенций школьников: осмысленное, творческое, выразительное чтения художественных произведений различных жанров, чтение стихотворных текстов или отрывков из прозаических текстов наизусть; рассказ о жизненном пути и творчестве писателя (выборочно или предложенного автора); определение жанров фольклорных произведений и их особенностей; определение принадлежности художественного произведения к одному из литературных родов и жанров.

Репродуктивная деятельность как формы погружения в художественную структуру произведения: устный комментарий к тексту и различные виды пересказа прочитанного; воспроизведение по ролям, инсценирование, театрализация; целенаправленная работа с источниками информации (словари, справочники, энциклопедии, электронные средства); обращение к материалам периодической печати; конспектирование и тезирование.

Поисковая деятельность как виды творческого осмысления поэтики писателя: поиск ответов на проблемные вопросы; составление плана; написание рецензии на художественное произведение; написание изложения с элементами сочинения; словесное рисование и устное мини-сочинение или доклад-сообщение.

Исследовательская деятельность как вид развернутого размышления о художественном творчестве: анализ

художественного произведения с точки зрения сюжета, композиции, системы образов, языка и стиля; анализ литературного текста в целом; сопоставление проблематики и тематики различных произведений; рефераты и индивидуальные проектные исследовательские работы; сочинение по литературному произведению, по творчеству пистеля (или поэта), по историко-культурным явлениям.

Татар мәктәбендә укучы татар балаларына туган тел әдәбиятыннан тәкъдим ителә торган әсәрләр минимумы

- 5 нче сыйныф

- «Таң батыр» әкияте.
- «Шәһәр ни өчен Казан дип аталган» риваяте.
- «Зөһрә кыз» легендасы.
- «Иске кара урман» җыры.
- «Сак–Сок» бәете.
- Г.Тукайның «Шүрәле» әкияте.
- Г.Тукайның «Пар ат», «Туган җиремә» шигырьләре.
- Ф.Әмирханның «Ай өстендә Зөһрә кыз» хикәяте.
- М.Гафуриның «Сарыкны кем ашаган?» мәсәле.
- Ш.Галиевнең «Һәркем әйтә дөресен» шигыре.
- Ф.Яруллинның «Сез иң гүзәл кеше икәнсез» шигыре.

- **6 нчы сыйныф**

- «Алып кешеләр», «Җил иясе җил чыгара» мифлары.
- К.Насыйриның «Әбүгалисина» повесте.
- Г.Ибраһимовның «Алмачуар» хикәясе.
- Г.Рәхимнең «Яз әкиятләре» хикәясе.
- Дәрдемәнднең «Видагъ» шигыре.
- С Рәмиевнең «Уку» шигыре.
- Г.Камалның «Беренче театр» комедиясе.
- *Г.Тукайның «Исемдә калганнар» истәлеге.*
- Р.Батулланың «Имче» хикәясе.
- Һ. Такташның «Пи-би-бип» шигыре.
- М.Җәлилнең «Сандугач һәм чишмә» балладасы.

7 нче сыйныф

- «Идегәй» дастаны (өзекләр).
- Г.Тукай «Милләтә» шигыре.
- Н.Думавиның «Яшь ана» хикәясе.
- Г.Исхакыйның «Җан Баевич» комедиясе.
- Ш.Камалның «Акчарлаклар» повесте (өзекләр).
- С.Хәким «Әнкәй», «Бу кырлар, бу үзәннәрдә...» шигырьләре.
- Ә.Еникинең «Әйтелмәгән васыять» хикәясе.
- Ш.Хөсәеновның «Әни килде» драмасы.
- Г. Сабитовның «Тәүге соклану» хикәясе.
- М.Мәһдиевнең «Без кырык беренче ел балалары» повесте.
- Г.Гыйльмановның «Язмышның туган көне» хикәясе.

8 нче сыйныф

- Мөхәммәдьярның «Нәсыйхәт» шигыре.
- Муса Акъегетнең «Хисаметдин менла» повесте.
- М.Гафуриның «Нәсыйхәт» шигыре.
- Ш.Камалның «Буранда» хикәясе.
- Ф.Әмирханның «Бер хәрабәдә» хикәясе.
- Ф.Борнашның «Таһир-Зөһрә» трагедиясе.
- Г.Кутуйның «Тапшырылмаган хатлар» повесте.
- Һ.Такташның «Алсу» поэмасы.
- К.Тинчуринның «Сүнгән йолдызлар» драмасы.
- Ф.Кәрим “Сибәли дә сибәли” шигыре.
- Р.Фәйзуллинның «Җаныңның ваклыгын сылтама заманга...» шигыре.
- Т.Миңнуллинның «Әлдермештән Әлмәндәр» драмасы.
- Ф.Яруллинның «Җилкәннәр җилдә сынала» повесте.
- М.Әгъләмовның «Каеннар булсаң иде», «Учак урыннары» шигырьләре.

9 нчы сыйныф

- З.Бигиевнең «Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» романы (өзекләр).
- Ф.Әмирханның «Хәят» повесте.

- Г.Камалның «Банкрот» комедиясе.
- М.Галәүнең «Мөһаҗирләр» романы (өзекләр).
- Г.Кутуйның «Сагыну» нәсере.
- М.Җәлилнең «Җырларым», «Тик булса иде ирек» шигырьләре.
- Ә.Еникинең «Кем җырлады?» хикәясе.
- Х.Туфанның «Кайсыгызның кулы җылы», «Киек казлар» шигырьләре.
- А.Гыйләҗевның «Җомга көн кич белән» повесте.
- Н. Фәттахның «Ител суы ака торур» романы (өзекләр).
- Т.Миңнуллинның «Әлдермештән Әлмәндәр» драмасы.
- Ф.Садриевның «Таң җиле» романы (өзекләр).
- Зөлфәтнең «Тамыр көлләре», «Тойгыларда алтын яфрак шавы» шигырьләре.

5 нче сыйныфта тематик планлаштыру

№	Төп темалар	Уку-укыту эшчәнлеге	Сәгать-ләр
1.	Кереш. Халык авыз иҗаты	Халык авыз иҗаты турында белемнәрне тирәнәйтү, системалаштыру, халык авыз иҗаты һәм матур әдәбиятның уртак һәм аермалы якларын күрсәтү	1
2.	Әкият. "Ак бүре" әкияте	Әкият турында булган белемнәрне тирәнәйтү. "Акбүре" әкиятен уку, анализлау. Әкият геройларын өйрәнү, аларга бәя бирү.	4
3.	"Үги кыз", "Аю белән төлке" әкиятләре	Текстны уку, сорауларга җавап бирү, эчтәлеген ачыклау, идеясен билгеләү, әкиятләрне төрләргә аеру, аларның үзенчәлекләрен билгеләү	4
4.	Халык авыз иҗатында җыр жанры. "Иске кара урман", "Гөлҗамал", "Туган ил", "Яшә, Республикам!", "Ай былбылым"; кыска җырлар - дүртьюллыклар; тарихи җырлар: "Болгар иленең кызлары", "Пугач явы"	Җыр жанры турында мәгълүмат алу, җырларны тыңлау, идея эчтәлеген ачыклау Көйләр яңгырашындагы уртаклык һәм аермалыкларны табу. Текстлардагы төп һәм кушымта өлешләрне аерып күрсәтү. Озын һәм кыска җырларны, татар халык җырларын башка халык җырлары белән чагыштыру. Тарихи җырларда сурәтләнгән геройлар турында мәгълүмат туплау	4
5.	Халык авыз иҗатында кыска жанрлар: мәкальләр һәм әйтемнәр, табышмаклар, мәзәкләр. "Хуҗа Насретдин мәзәкләре"	Мәкальләрнең килеп чыгышы, төзелеше турында мәгълүмат алу. Табышмакларның төзелешен өйрәнү. Мәзәкләрне уку, эчтәлеген ачыклау, мәзәкләрдә халыкның тапкырлыгы, шат күңеле, оста булуын күрсәтү	4
6.	Бәетләр. "Сак-сок" бәете	Үзләре укыган, ишеткән бәетләрне сөйләтү, фикер алышу. Бәетне уку һәм анализлау, текстка якын килеп эчтәлеген сөйләү	2
7.	Риваятьләр, легендалар. "Янмый торган кыз","Иске Казан каласының корылуы","Шәһәр нигә Казан дип аталган","Әллүки","Зөһрә кыз","Кеше гомере"	Риваять һәм легендаларны уку, анализлау. Башка халык авыз иҗаты әсәрләре белән чагыштыру, сурәтләү чараларын табу	6
8.	**Проект эше«Халык авыз иҗатында образлар»**	Проект эшен эшләү һәм аны яклауны ныгыту	2
9.	Әдәби әкиятләр. Г.Тукай "Шүрәле"	Әдәби әкиятләргә мисаллар китерү. Эчтәлекләрен искә төшереп сөйләү. Әкият-уку һәм анализлау. Поэмада вакыйгаларны, төп геройларны күрсәтү.	2
10.	Ж.Тәрҗемановның "Тукран малае Шуктуган" әкияте	Текстны уку, сорауларга җавап эзләү, әкиятнең эчтәлеген аңлау, төп фикерне билгеләү	4
11.	Әхмәт Фәйзинең "Аучы мәргән белән Болан кыз" әкияте	Әкияте уку, төп фикерне аеру, әкият геройларына бәя бирү, сөйләү, әңгәмәдә катнашу.	3

12.	Рабит Батулланың “Курай уйный бер малай” әкияте	Әсәр буенча әңгәмә кору, үз мөнәсәбәтләрен белдереп, әкиятнең эчтәлеген сөйләү.	**3**
13.	Фәнис Яруллинның “Зәңгәр күлдә ай коена”, “Кояштагы тап” әкиятләре	Укытучы сөйләвен тыңлау, язучы биографиясе буенча хронологик таблица төзү. Әкиятләрне уку, әкият буенча сорауларга җавап бирү, биремнәрне үтәү, геройга бәя бирү.	**3**
14.	Хикәя. Фатих Әмирханның “Ай өстендә Зөһрә кыз”, “Нәҗип” хикәяләре	Хикәяләрне уку, анализлау, хис-кичерешләргә, геройларга бәя бирү, сурәтләү чараларын табу, хикәянең үзенчәлекләрен билгеләп, төшенчә итеп чыгару	**5**
15.	Мәсәл. Мәҗит Гафуриның “Сарыкны кем ашаган?” мәсәле	Таныш булган мәсәлләрне искә төшерү, эчтәлекләрен сөйләп карау. Мәсәлне уку, анализлау, идеяне чыгару.	**1**
16.	Габдулла Тукайның “Ике сабан” мәсәле	Әсәрне уку, эчтәлеген аңлау, фикер алышу, идеясен билгеләү.	**1**
17.	Практик дәрес. Сәнгать төре буларак матур әдәбият; чәчмә һәм тезмә әсәр	Хикәядәге сурәтләү чараларын табу, аларның әһәмиятен билгеләү. Шигырь тезмәләренең озынлыгын билгеләү; ритм, рифмаларны күзәтү, нәтиҗәләр ясау.	**2**
18.	Габдулла Тукайның “Пар ат”, “Туган җиремә”, “Туган авыл” шигырьләре	Шигырьләрне уку, анализлау, хис-сәбәп бәйләнешен ачыклау, сурәтләү чараларын табу	**3**
19.	Шәүкәт Галиев. Балалар әдәбиятындагы урыны; геройлары, образлар дөньясы. “Һәркем әйтә дөресен”, ”Тереклек суы”, ”Курыкма, тимим!”, “Тарихтан сабак”, ”Өйгә бирелгән эш”, ”Онытылган, өйдә калган” шигырьләре	Шигырьләрне сәнгатьле итеп уку, төп фикерне аерып чыгару, фикер алышу.	**4**
	Бәйләнешле сөйләм үстерү		**8**
	Дәрестән тыш уку		**4**
	Барлыгы		**70**

6 сыйныф Тематик план

№	Төп темалар	Уку-укыту эшчәнлеге	Сәгать ләр са-ны
1.	Мифлар.Дөньяны үзләштерүнең беренче баскычы буларак мифология	Халык авыз иҗаты турында белемнәрне тирәнәйтү, системалаштыру, халык авыз иҗаты һәм матур әдәбиятның уртак һәм аермалы якларын күрсәтү	3
2.	Практик дәрес. Тема: әдәби әсәр. Эчтәлек һәм форма.	Әдәби әсәр, эчтәлек һәм форма турында мәгълумат туплау	2
3.	К.Насыйриның «Әбүгалисина» повесте	Текстны уку, сорауларга җавап бирү, эчтәлеген ачыклау, идеясен билгеләү.	4
4.	Г.Ибраһимов. «Алмачуар» хикәясе	Әсәр буенча әңгәмә кору, үз мөнәсәбәтләрен белдереп сөйләү, эчтәлеген ачыклау, идеясен билгеләү	5
5.	Г.Рәхим. «Яз әкиятләре» хикәясе	Текстны уку, сорауларга җавап бирү, эчтәлеген ачыклау, идеясен билгеләү.	2
6.	Дәрдемәнд. «Видагъ»,“Каләмгә хитаб”	Шигырьләрне уку, анализлау, хис-сәбәп бәйләнешен ачыклау, сурәтләү чараларын табу	2
7.	С Рәмиев. «Уку»,“Авыл”шигырьләре	Шигырьләрне уку, анализлау, хис-сәбәп бәйләнешен ачыклау, сурәтләү чараларын табу.	2
8.	Г.Камал. «Беренче театр» комедиясе	Көлке ситуациягә корылган вакый- га. Әсәрнең төп һәм ярдәмче геройлары. Хикәяләү һәм шигъри сөйләмнән аермалы буларак, әсәр теленең диалог һәм монологларга	4
9.	Г.Тукайның «Исемдә калганнар» истәлеге	Татар әдәбиятында беренче автобиографик әсәр булуы, язылу тарихы. Тукайның кешеләргә, үз язмышына, яшәгән чорына мөнәсәбәте чагылу. Тормыш юлының иҗаты	5
10.	Лирик жанрлар: пейзаж лирикасы; табигать образлары.	Пейзаж лирикасы; табигать образлары турында мәгълумат туплау	1
11.	Һ. Такташ. “Урман”, “Пи-би-бип”, ”Болай гади җыр гына” шигырьләре	Шигырьдәге сурәтләү чараларын табу, аларның әһәмиятен билгеләү	4
12.	И.Газиның «Кояш артыннан киткән тургай” хикәясе.	Әсәр буенча әңгәмә кору, үз мөнәсәбәтләрен белдереп, әсәрнең эчтәлеген сөйләү	3
14.	Р.Батулла. «Имче», “Көчек”,”Чагыр” хикәяләре.	Хикәяләрне уку, анализлау, хис-кичерешләргә, геройларга бәя бирү, сурәтләү чараларын табу, хикәянең үзенчәлекләрен билгеләп, төшенчә итеп чыгару	4

15.	Ф.Яруллинның “Ак төнбоек” хикәясе.	Текстны уку, сорауларга җавап бирү, эчтәлеген ачыклау, идеясен билгеләү, хикәянең теле өстендә эшләү	3
17.	Р.Миңнуллин шигырьләре	Шигырь тезмәләренең озынлыгын билгеләү; ритм, рифмаларны күзәтү, нәтиҗәләр ясау	3
18.	М.Җәлил. «Сандугач һәм чишмә» балладасы	Балладаны уку, анализлау, хис-сәбәп бәйләнешен ачыклау, сурәтләү чараларын табу,балладага хас үзенчәлекләрне билгеләү	2
20.	Илдар Юзеев. “Бакчачы турында	Балладаны уку, анализлау, фикер алышу, балладага хас үзенчәлекләрне билгеләү	3
21.	Ә.Фәйзи “Тукай” романы (өзекләр).	Текстны уку, сорауларга җавап бирү, эчтәлеген ачыклау.Тормыштан алган фикер-карашларга, хис-кичерешләргә нигезләнеп, иҗади эш башкару.	5
22	Белемнәрне тикшерү,исәпкә алу		1
	Дәрестән тыш уку	Дәрестән тыш әдәби әсәрләр уку, аларның эчтәлеген сөйли алу	4
	Бәйләнешле сөйләм үстерү		8
	Барлыгы		70

7 нче сыйныф **Укытуны тематик планлаштыру**

№	Төп темалар	Уку – укыту эшчәнлеге	Сәгатьләр саны
1	Сәнгать төре буларакәдәбият	Әдәбиятның кеше тормышындагы роленбилгеләү. Сәнгать турында гомуми күзаллаубулдыру, сүз сәнгате буларак әдәбиятныңүзенчәлекләрен билгеләү. Сүз сәнгатенәнигезләнгән башка сәнгать төрләре беләнбәйләнешен ачыклау	1
2	Халык авыз иҗаты.“Идегәй” дастаны	Дастан геройларының гамәлләренә бәя бирү.Тарихи дастан “Идегәй”не өйрәнү, образларсистемасын анализлау	3
3	XX гасыр башы әдәбияты	Чор үзенчәлекләре турында информация алу.Проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештәҗавап таба белү; план-конспект төзү	1
4	Г.Тукайның“Милләтә”, “Милли моңнар”, “Шагыйрь”,“Театр” шигырьләре	Укытучының сөйләвен тыңлау, шагыйрьиҗаты буенча хронологик таблица төзү. Шигырьләрне сәнгатьле уку; анализлау;фикерне раслау өчен, әсәрдән дәлилләр табу; сурәтләү алымнарын аеру. Шигъритекстларны яттан сөйләү	3

5	Н. Думави. “Яшьана”	Хикәяне уку, анализлау, хис-кичерешләргә,геройларга бәя бирү, кеше образларын (төпгерой, ярдәмче герой, катнашучы геройлар,җыелма образлар) күрсәтү. Сурәтләү чараларын табу, хикәянең үзенчәлекләренбилгеләү	3
6	Ш.Камал.“Акчарлаклар”	Әдәби текстны уку, проблемалы сорауларгамөстәкыйль рәвештә җавап табу, жанр үзенчәлекләрен билгеләү. Әдәби әсәрдәгеобразлылык, образ, символ, деталь, аллегория,табигать образы, әйбер образы, пейзаж,портрет һ. б.ны күрсәтү	3
7	1920-1930 нчыелларда татар әдәбияты	Информацияне тыңлау, проблемалы сораугаҗавап табу, план-конспект төзү	1
8	Һ. Такташ.“Мокамай”	Поэманы уку, әсәрнең сюжет-композициясентикшерү, образлар, хронотоп бирелешенбилгеләү, тел-стиль ягыннан анализлау,идеяне чыгару	3
9	Г.Исхакый. “ҖанБаевич”	Комедия жанрын һәм аңа хас үзенчәлекләрнетану, аеру. Әсәрне уку, эчтәлеген аңлау, фикералышу, идеясен билгеләү	4
10	Г. Ибраһимов.“Кызыл чәчәкләр”	Укытучы сөйләвен тыңлау, язучыбиографиясе буенча хронологик таблица төзү. Әсәрне уку, сөйләү, проблемалы сорауларгамөстәкыйль җавап табу, геройларга бәя бирү.Әсәрнең жанр үзенчәлекләрен билгеләү	4
11	XX гасырның икенчеяртысында татарәдәбияты	Тыңлау, проблемалы сорауларга мөстәкыйльрәвештә җавап таба белү, план-конспект төзү	1
12	С.Хәким. «Әнкәй»,«Бу кырлар, буүзәннәрдә...»	Шигырьләрне сәнгатьле уку; анализлау;фикерне раслау өчен, әсәрдән дәлилләр таба алу; сурәтләү алымнарын аера белү. Шигъритекстларны яттан сөйләү	2
13	Ә. Еники.“Әйтелмәгәнвасыять”	Укытучы сөйләвен тыңлау, язучыбиографиясе буенча хронологик таблица төзү. Әсәрне уку, сөйләү, проблемалы сорауларгамөстәкыйль җавап табу, геройларга бәя бирү	4
14	Ш. Хөсәенов. “Әникилде”	Драма жанрын һәм аңа хас үзенчәлекләрнетану, аеру. Әсәрне уку, эчтәлеген аңлау, фикералышу, идеясен билгеләү, рольләргә бүлеп уку	4
15	Г. Сабитов. “Тәүгесоклану”, “Ярсулыяз”	Хикәяне уку, анализлау, хис-кичерешләргә,геройларга бәя бирү,	3

		кеше образларын (төпгерой, ярдәмче герой, катнашучы геройлар,җыелма образлар) күрү һәм аеру. Сурәтләүчараларын табу, хикәянең үзенчәлекләренбилгеләп, төшенчә итеп чыгару	
16	М. Мәһдиев. “Без –кырык беренче елбалалары”	Укытучы сөйләвен тыңлау, язучыбиографиясе буенча хронологик таблица төзү. Әсәрне уку, сөйләү, проблемалы сорауларгамөстәкыйль җавап табу, геройларга бәя бирү.Әсәрдә кулланылган сурәтләү алымнарын,әсәр композициясе үзенчәлекләрен күрү, аеру	4
17	М. Галиев. “Уйнаәле”	Укытучы сөйләвен тыңлау. Әсәрне уку,сөйләү, проблемалы сорауларга мөстәкыйльҗавап табу, геройларга бәя бирү. Әсәр коруалымнарын күрүә һәм аеру. Тема, проблема,идея, вакыйга, күренеш, сюжет һәм аныңэлементларын дөрес билгеләү	2
18	Г. Гыйльманов.“Язмышның туганкөне”	Укытучы сөйләвен тыңлау. Әсәрне уку,өлешләп эчтәлеген сөйләү, проблемалысорауларга мөстәкыйль җавап табу,геройларга бәя бирү. Вакыйга, күренеш, яшерен эчтәлек, конфликт, сюжет һәм аныңэлементларын табу	3
19	З. Хәким. “Сәер кыз”	Укытучының сөйләвен тыңлау, язучыбиографиясе буенча чыгыш ясау. Драма жанрын һәм аңа хас үзенчәлекләрне табу.Әсәрне уку, эчтәлеген аңлау, фикер алышу, идеясен билгеләү. Драма әсәрен аңлы һәм сәнгатьле укый белү, укыганны телдән сурәтләп бирә алу. Сәнгатьчә эшләнешентикшерү	3
20	Р.Харис. “Сабантуй”	Презентация карау, поэманы уку, анализлау,идеяне чыгару. Лирик һәм эпик төр сыйфатларның поэма жанрында чагылышын ачыклау. Милли бәйрәмнәр, гореф-гадәтләртурында фикер алышу	3
21	Р. Фәйзуллин.“Биеклек”, “Туган тел турында бершигырь”, "Онытмасин"	Шигырьләрне сәнгатьле уку; анализлау;фикерне раслау өчен, әсәрдән дәлилләр таба алу; сурәтләү алымнарын аера белү. Шигъритекстларны яттан сөйләү	3
22	Бәйләнешле сөйләмүстерү	Тормыштан алган фикер-карашларга, хис-кичерешләргә нигезләнеп, иҗади эш башкару.Сочинение язу өчен план төзү, план буенчасочинениене мөстәкыйль язу	8
23	Дәрестән тыш уку	Дәрестән тыш әдәби әсәрләр уку; аларныңэчтәлеген сөйли алу; әсәрдә кулланылган сурәтләү алымнарын аера белү; фикернераслау өчен, әсәрдән	4

		дәлилләр таба алу	
			70

8 нче сыйныф **Укытуны тематик планлаштыру**

№	Төп темалар	Уку – укыту эшчәнлеге	Сәгатьләр саны
1	Сәнгать төре буларак әдәбият.	Әдәбиятның башка сәнгать төрләре арасында урыны. Сүз сәнгатендә тормыш моделен төзү үзенчәлекләре. Тормышны һәм кешенең бай рухи дөньясын танып–белү чарасы буларак әдәбият. Аның әхлакый һәм эстетик яктан кешегә йогынтысы.Казан ханлыгы чорына кыскача тарихи, мәдәни, әдәби күзәтү	1
2	Урта гасырлар әдәбиятында дини – суфичыл әсәрләр.	Борынгы һәм урта гасырлар татар әдәбиятының шәрык әдәбиятына йөз тотып үсү-үзгәрүе, ислам идеологиясенә, фәлсәфәсенә нигезләнүе. Тотрыклы мотивлар: мәрхәмәтлелек, игелекле исем–ат, әхлаклылык, камил инсан һ.б. Урта гасырлар әдәбиятында романтик мотивлар. Үгет–нәсыйхәтчелек. Символик образлар	1
3	Мөхәммәдъярның тормыш юлы һәм иҗаты.“Нәсыйхәт”шигыре.	«Нәсыйхәт» шигыре. Борынгы һәм урта гасырлар татар әдәбиятының шәрык әдәбиятына йөз тотып үсү-үзгәрүе, ислам идеологиясенә, фәлсәфәсенә нигезләнүе. Тотрыклы мотивлар: мәрхәмәтлелек, игелекле исем–ат, әхлаклылык, камил инсан һ.б. Урта гасырлар әдәбиятында романтик мотивлар. Үгет–нәсыйхәтчелек. Символик образлар	1
4	Мәгърифәтчелек әдәбияты.	Чорга кыскача тарихи күзәтү. Татарларда мәгърифәтчелек хәрәкәте. Муса Акъегетзадәнең «Хисаметдин менла» повесте. Язучының тормыш юлы турында мәгълүмат бирү. Әдәбиятта яңа төр һәм жанрларның аерымлануы. Повесть жанры. Әсәрнең сюжеты, тема, проблема, идеясе. Мәгърифәтчелек әдәбиятында төп тема - аң-белем, әхлак, тәрбия, һөнәрле булу, төп каршылык – искелек һәм яңалык көрәше. Мәгърифәтле шәхеснең сурәтләнеше: укымышлы, һөнәрле булу, дини кануннарны, Коръәнне яхшы белү. Хатын-кыз азатлыгының алгы планга куелуы. (3 сәгать)	3
5	XX гасыр башы татар әдәбиятының үзенчәлеге.	Чорга кыскача тарихи күзәтү. Татарларда мәгърифәтчелек хәрәкәте. Муса Акъегетзадәнең «Хисаметдин менла» повесте. Язучының тормыш юлы турында мәгълүмат бирү. Әдәбиятта яңа төр һәм жанрларның аерымлануы. Повесть жанры. Әсәрнең сюжеты, тема, проблема, идеясе. Мәгърифәтчелек әдәбиятында төп тема - аң-белем, әхлак, тәрбия, һөнәрле булу, төп каршылык – искелек һәм яңалык көрәше. Мәгърифәтле шәхеснең	1

		сурәтләнеше: укымышлы, һөнәрле булу, дини кануннарны, Коръәнне яхшы белү. Хатын-кыз азатлыгының алгы планга куелуы. (3 сәгать)	
6	XX гасыр башы татар әдәбиятында дини – суфичыл әсәрләр. Мәҗит Гафури. Г.Тукай	**М.Гафуриның «Нәсыйхәт» шигыре.** Язучының тормыш юлы турында мәгълүмат бирү. Әдәбиятта үгет-нәсыйхәт бирү. М.Гафуриның башлангыч чор иҗатында дидиктика - үгет-нәсыйхәт бирүнең өстенлек алуы. Үгет-нәсыйхәт бирүнең төп мотивы – кешене әхлаклы, аң-белемле итү. Лирик герой ихлас, гадел, ярдәмчел булырга, дөнья малына, аның ләззәтләренә кызыкмаска чакыра. М.Гафури иҗатында Урта гасыр татар әдәбиятыннан килгән традицияләрнең дәвам ителүе. Ритм, рифма, строфа үзенчәлекләре. **Габдулла Тукайның «Дустларга бер сүз», «Мәхәббәт», «Бер татар шагыйренең сүзләре» шигырьләре**. Тормыш юлын, иҗатын искә төшерү, өстәмә мәгълүмат бирү. Шагыйрь иҗатының чорларга бүленеше, һәр чорга хас сыйфатлар. Лирик төр, лирик жанр үзенчәлекләре. Лирик герой образы. Шагыйрь иҗатында күтәрелгән төп мотивлар: уку-гыйлем – татар халкының наданлыгы, артталыгыөчен борчылу, бу хәлдән чыгу юллары турында уйлану; мәхәббәт – эчкерсез саф мәхәббәткә, аның кодрәтенә, хатын-кыз гүзәллегенә дан җырлау; шагыйрь – шагыйрьлек эше милли азатлык өчен көрәш идеясе белән үрелү. Тел-сурәтләү чаралары. Ритм һәм рифма, тезмә, строфа. Гражданлык лирикасы	5
7	**XX гасыр башы татар әдәбиятында психологизм.** Шәриф Камал	Шәриф Камалның «Буранда» хикәясе. Язучының тормыш юлын искә төшерү. «Буранда» хикәясендә авторның төп максаты –Мостафаның кичерешләрен аңлату. Ананың хәсрәтле тормышы, төп геройның үкенү сәбәпләре икесенә карата да кызгану хисләре уята.Буран образы – адаштыра торган табигать күренеше генә түгел, Мостафаның әнисенә булган мөнәсәбәтендә зур ялгышуы, адашуы,хәзерге хисләре, күңел халәте. Әсәрнең фаҗигале тәмамлануы, аеруча үкенеч белән тасвирлануы хикәяне онытылмаслык итеп истә калдыра. Әдәби төр, жанрын билгеләү. Образлар системасы: кеше, табигать яки әйбер, ясалма образлар. Кеше образлары: төп геройлар,ярдәмче геройлар, катнашучы геройлар, аталучы геройлар һәм җыелма образлар. Әдәби алымнар: кабатлау, янәшәлек, каршы кую,үткәнгә әйләнеп кайту.Троплар. Әсәрнең пафосы – сентименталь пафос. Язучы стиле. Әдәбиятта нәфис-бизәкле стиль. (2 сәгать)	2

8	**XX гасыр башы әдәбиятында сызлану фәлсәфәсе**.Фатих Әмирхан	Язучының тормыш юлын искә төшерү. “Бер хәрабәдә” хикәясе. Хикәядә авыр, кайгылы хәлләрнең сурәтләнүе.Матурлык, Яшьлек, Мәхәббәт, Бәхетнең вакытлы булуы аша тормышның мәгънәсе юклыкка төшенү. Әсәрнең эчке катламын музыка аша бирү: Сөләйман карт елавы, капка, кыңгырау, бакча, сандугач тавышы, гитараның моңлы уйнавы, карчыкның йөткерүе каргакаңгылдавы. Әдәби төр, жанрын билгеләү. Образлар системасы: кеше, табигать яки әйбер, ясалма образлар. Кеше образлары: төпгеройлар, ярдәмче геройлар, катнашучы геройлар, аталучы геройлар һәм җыелма образлар. Әдәби алымнар: кабатлау, янәшәлек, каршыкую, үткәнгә әйләнеп кайту.Троплар. Әсәрнең пафосы (сентименталь пафос), фәлсәфи фикерләр белән баетылуы. Язучы стиле: хикәя тормыш –яшәешкә ләгънәт укый, экзистенциализм фәлсәфәсен белдерә.	2
9	Кәрим Тинчурин	**“Искәндәр” хикәясе, «Сүнгән йолдызлар» драмасы.** Әдипнең тормыш юлы турында мәгълүмат бирү. Драма әсәрләренә анализ ясаүүзенчәлекләре. Фаҗигале драма жанрында язылган әсәрнең сюжет-композициясен ачыклау. Кеше бәхете темасының бирелеше,драманың проблема, идеясен билгеләү . Төп образларга характеристика бирү, сәнгатьчә эшләнешен өйрәнү. Портрет.Психологизм.Язучы стиле - фаҗигале.	6
10	**XX гасыр башы татар әдәбиятында мәхәббәт фәлсәфәсе**. Фәтхи Бурнаш	Язучының тормыш юлы белән танышу. «Таһир-Зөһрә» трагедиясен уку. Драма төренәанализ ясау үзенчәлекләрен искә төшерү. Конфликтын билгеләү. Шигырь белән язылган, дастан сюжетына нигезләнгән булуы, дөнья әдәбиятында киң таралган мәхәббәт һәм мәкер, гаделлек һәм явызлык көрәше. Трагедиянең пафосын (трагик пафос), язучы стилен билгеләү – әдәбиятта нәфис-бизәкле стиль. (4 сәгать)	3
11	Һади Такташ	30 нчы еллар әдәбиятында көрәш романтикасын сурәтләү. Тормышны матурлап, шартлылык кануннарына буйсындырып тасвирлау. Заманга хас яңа герой эзләү. Әдәби барыш: чор әдәбияты. Һади Такташның «Алсу» поэмасы. Үз чорының кичерешләрен, каршылыкларын чагылдырган иң популяр, танылган шагыйрь, прозаик, драматург буларак тормышы, иҗаты белән таныштыру. «Алсу» поэмасында яшьлекнең, көрәш романтикасының сурәтләнеше. Әдәби төр һәм жанрлар. Лиро-эпик жанр – поэма. Әдәби әсәрдәге образлылык. Образ, символ, деталь. Кеше образлары: төп герой,	2

		ярдәмче герой, катнашучы геройлар, җыелма образлар. Характер. Лирик герой, лирик “мин”, автор образы, автор позициясе. Әдәби әсәр. Эчтәлек һәм форма. Тема, проблема, идея, пафос. Идеал. Әсәрдә сурәтләнгән дөнья. Пейзаж, портрет. Әдәби иҗат. Сәнгати алымнар һәм стиль. Әдәби алымнар: кабатлау, янәшәлек, каршы кую. Тел–стиль чаралары (лексик, стилистик, фонетик чаралар һәм троплар). Тезмә һәм чәчмә сөйләм үзенчәлекләре. Ритм һәм рифма, тезмә, строфа. (2 сәгать)	
12	Гадел Кутуй	Язучының тормыш юлы турында мәгълүмат бирү. Конфликт, сюжет, сюжет элементлары. Композиция: тышкы һәм эчке корылыш. Тема, проблема, идея, пафос. Идеал. Психологизм. Мәхәббәт, гаилә кору темасын ачу. Конфликтның кемнәр арасында баруы, сәбәпләре, чишелеше ягыннан әсәрне анализлау. Төп конфликтның эчке конфликт булуына басым ясау. Галиянең хатларны үзе өчен язуын ачыклау. Сюжет этапларыначу. Эпистоляр повесть жанры. (4 сәгать)	2
13	**Бөек Ватан сугышы чоры** әдәбияты. Фатих Кәрим	**«Сибәли дә сибәли», «Ант», «Ватаным өчен», «Теләк», «Сөйләр сүзләр бик күп алар», «Бездә яздыр», «Газиз әнкәй» шигырьләре.** Тормыш юлы турында мәгълүмат. Иҗатының чорларга бүленеше. Сугыш чоры иҗатының үзенчәлекләре: җиңүгәышаныч белән илен сакларга ант итү; лирик геройның рухи дөньясы баю; яшәү һәм үлү турында фәлсәфи уйлануы; фашизмга нәфрәт хисләре; туган ягын, якыннарын сагыну. Гражданлык лирикасы, күңел лирикасы.Сугыш чорында шагыйрь иҗатының поэма һәм баллада жанрында иң югары ноктага җитүе. «**Кыңгыраулы яшел гармун**» поэмасында сугышчының күңел дөньясы, хис-кичерешләрен лирик планда сурәтләү. **«Сибәли дә сибәли»** шигырендә сугыш фаҗигасен табигать күренешләре, тел-сурәтләү чарасы сынландыру, әдәби алым кабатлау аша тасвирлау. (3 сәгать).	3
14	**60-80 нче еллар әдәбияты.** Гомәр Бәширов	**60-80 нче еллар әдәбияты.** XX гасырның икенче яртысында татар әдәбиятының милли нигезләргә кайтуы. Шушы чорда яңажанрларның, тема-мотивлар, әдәби формаларның аваз салуы. Әдәбиятның яңалыкка омтылышы: яңа иҗади агымнарга, жанрформаларына, темаларга мөрәҗәгать итү, әдәби герой мәсьәләсендә эзләнүләр. Азатлык, шәхес иреге, фикер хөрлеге мәсьәләләренең куелышы **Гомәр Бәшировның «Туган ягым – яшел бишек» автобиографик**	4

		повесте. (кыскартып). Язучының тормыш юлы турында мәгълүматбирү. Повестьта халык тормышының тулы бер панорамасы чагылу. Әсәрдә туган ил, халкың белән горурлану хисе тасвирлана, повестьукучыларда хезмәткә, туган җиргә мәхәббәт тәрбияли. Сурәтләнгән геройларның, вакыйга-күренешләрнең тормышчан булуы, шулараша әдип татар авылының үткәнен һәм бүгенгесен, борынгыдан килгән гореф-гадәтләрен, йолаларын, халыкның күңел байлыгын, гомумән, милли сыйфатларын тасвирлый. Г.Бәширов - портрет, табигатьбизәкләре, характер остасы; Гумәробразыныңбирелеше. Тел стиль чаралары (лексик, стилистик, фонетик чаралар һәм троплар). Әдәби сөйләм: хикәяләү, сөйләшү (диалог), сөйләү (монолог). Чәчмә сөйләм үзенчәлекләре. Язучы стиле. (4сәгать)	
15	Аяз Гыйләҗев	Аяз Гыйләҗевнең “Язгы кәрваннар” повестеЯзучының тормыш юлы турында мәгълүмат бирү. Повесть жанры. Хикәяләү, сурәтләү, бәяләү катламнары. Әдәби әсәрдәге образлылык: әдәби деталь, җыелма һәм символик образларның әсәр эчтәлеген ачудагы әһәмияте. Повестьны эчтәлек һәм форма ягыннан анализлаганда, хронотоп, архетипны ачыклау. Тел-стиль чаралары. Әсәр исеменең эчке һәм тышкы мәгънәгә ия булуы. Заманга тәнкыйди бәя. Язучы стиленең үзенчәлекләре.	3
16	Миргазыян Юныс	**“Биектә калу” (“Шәмдәлләрдә генә утлар яна”) повесте** Язучының тормыш юлы турында мәгълүмат бирү.Повесть жанры. Хикәяләү, сурәтләү, бәяләү катламнары. Әдәби әсәрдәге образлылык: әдәби деталь, җыелма һәм символик образларның әсәр эчтәлеген ачудагы әһәмияте. Повестьны эчтәлек һәм форма ягыннан анализлаганда, хронотоп, архетипны ачыклау. Тел-стиль чаралары. Әсәр исеменең эчке һәм тышкы мәгънәгә ия булуы. Заманга тәнкыйди бәя. Язучы стиленең үзенчәлекләре.	4
17	Равил Фәйзуллин	**«Җаныңның ваклыгын сылтама заманга…», «Аккошлар», «Мин сиңа йомшак таң җиле…»“Вакыт”,“Якты моң”, һәм кыска шигырьләре.** Шагыйрьнең тормыш юлы турында мәгълүмат бирү. Иҗатка 60 нчыеллардакилүе, яңача ритмика, рифма, образларсистемасытудыруы. Р.Фәйзуллинкыскаформаларга мөрәҗәгать итә, аларда метафора алгы	2

		планга чыга. Лирик әсәрләргә анализ ясауүзенчәлекләре. Табигый хис кичерешләр чагылыш тапкан шигырьләренең җырлар булып китүе. Фәлсәфи лирика.	
18	Туфан Миңнуллин	**«Әлдермештән Әлмәндәр» моңсу комедиясе.** Әдипнең тормыш юлы турында мәгълүмат бирү. Драмаәсәрләренә анализ ясау үзенчәлекләре. Каршылыкның төрләре: төп сюжет сызыгында тышкы каршылык Әлмәндәр һәм Әҗәл арасында, эчке каршылык Әҗәл күңелендә; ярдәмче сюжет сызыкларында тышкы каршылык Әлмәндәр белән Өммия, Әлмәндәр белән Искәндәр арасында формалаша. Төп сюжет сызыгындагы эчке каршылыкның төп каршылык булуы. Әсәрнең фәлсәфи фикерләр белән баетылуы. Әлмәндәр образының бирелеше, аның замандаш сыйфатларын туплаган, халыкчан образ-характер булуы. Комедиянең тел-сурәтләү чараларына, кинаяле тезмәләргә байлыгы. Реаль тормыш картиналарының шартлылык һәм символлар белән тыгыз кушылып китүе, шуның белән әсәрдәге төп идеяне тулырак ачуга ирешү.	4
19	Фәнис Яруллин	**«Җилкәннәр җилдә сынала» повесте**. Әдипнең тормышы, иҗаты турында мәгълүмат бирү.«Җилкәннәрҗилдәсынала» повестенын– автобиографик повесть булуы. Кешенеданлау, зурлаутемасыныңбирелеше. Тема, проблема,идея, пафос. Идеал. Язучы стиле.	4
20	МөдәррисӘгъләмов	**«Каеннар булсаң иде», «Учак урыннары» шигырьләре**. Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты белән таныштыру. Классик шигырьгә йөз тотып иҗат итүе. Кешене данлау, зурлау темасының бирелеше. Лирик әсәрләргә анализ ясау үзенчәлекләре. Лирик жанрлар: гражданлык лирикасы, күңел лирикасы. Әдәби алымнар: кабатлау, янәшәлек, каршы кую, үткәнгә әйләнеп кайту (ретроспекция). Шигырь төзелеше. Язучы стиле: экзистенциаль башлангыч.	3
21	Бәйләнешле сөйләм үстерү		10
22	Класстан тыш уку		4
			70